

Goedemiddag dames en heren,

Ik was toch wel enigszins verrast toen Jos Heymans mij een paar maanden geleden belde met de vraag of ik voor 2022 De Kees Lunshof lezing wilde verzorgen met als centrale thema Talkshows op de Nederlandse Televisie.

Vereerd ben ik zeker nu ook mijn naam verbonden is aan de Kees Lunshof lezing. Helaas heb ik Kees Lunshof niet persoonlijk gekend, maar ik ken deze, toen al de *'eminence grise'* onder de parlementaire journalisten, van o.a. zijn politieke columns die hij schreef voor De Telegraaf.

Hoe zou Kees Lunshof nu aankijken tegen de politieke situatie in Nederland, naar de verharding in de politiek, naar bijvoorbeeld het ongekend aantal partijen in de Tweede Kamer?

We zullen het nooit weten, maar zover ik dit kan en mag zeggen zou hij, denk ik, de vloer hebben aangeveegd met complottheorieën die sommige Kamerleden aanhangen, hoe journalisten door deze volksvertegenwoordigers worden uitgemaakt voor "tuig van de richel" en "ratten".

Op zijn geëigende wijze had hij deze Kamerleden de maat genomen, want Lunshof vond, zo heb ik uit zijn columns begrepen, hoe dan ook, dat de democratie er alleen maar mee gediend is als je, ondanks alles, toch met elkaar in gesprek blijft. Of in mijn worden gezegd: de rede wint het uiteindelijk van politieke wartaal.

Ik kom nu toe aan het onderwerp: Talkshows op de Nederlandse Televisie.

In 2021 vroeg Angela de Jong zich af in één van haar columns: Is Nederland Talkshow moe? Even een paar cijfers: op dit moment hebben wij dagelijks 6 talkshows op tv, waarvan 3 bij de Publieke Omroep – *'Tijd voor MAX, Khalid en Sophie en Op1'*, en 3 bij de Commerciële Omroep: *Half 8, Vandaag Inside* en afwisselend, *Jinek of Beau*

Met name de kijkcijfers van zowel Op1 en Jinek/Beau zijn de afgelopen jaren behoorlijk gedaald. Waren zij voorheen goed voor rond de 900.000 kijkers, het gemiddelde ligt nu rond de 6 á 7 honderdduizend. Maar daarmee is niet gezegd dat Nederland "talkshow moe" is. Een relevante uitleg voor die lagere kijkcijfers is dat er duidelijk minder lineair tv wordt gekeken door o.a. de opkomst van de vele streaming diensten die Nederland rijk is

Om iets te kunnen zeggen over een talkshow moeten we eerst weten:

Wat is een talkshow ?

Een talkshow is niet meer dan een tafel, met een presentator en verschillende gasten.

U kent het algemeen beeld wel: de **presentator** stelt een gast vragen, waarop antwoorden volgen - je mag dan hopen dat het antwoord met de vraag te maken heeft -; of er ontstaat discussie tussen de gasten waarbij je van de presentator mag verwachten dat die ervoor zorgt dat zo'n discussie niet alle kanten uitvliegt en de kijker – en daar gaat het toch om – het nog snapt en niet wegzapt.

Talkshows moeten altijd informatief van aard zijn, en soms is het de bedoeling om onderwerpen op een speelse manier de revue te laten passeren.

De talkshow is één van de meeste populaire genres. Dat is ook de reden dat er zoveel talkshows zijn. Wij hebben in vergelijking tot de ons omliggende landen de meeste talkshows op tv. Ook de prijs om een talkshow te produceren, is relatief goedkoop.

De oorspronkelijke talkshow was vrij generiek van opzet. De sportverslaggevers Frits Barend en Henk van Dorp kun je met *BVD* de 'founding fathers' van het genre voor de Nederlandse televisie noemen. Er werd een ronde tafel en wat stoelen in een pover decor gezet, ex-voetballer en Volkskrant columnist Jan Mulder werd de vaste side kick - al heette dat toen niet zo - en 'knallen met die show', om met het succesvolle programma *Media Inside* te spreken.

Nu zijn de talkshows toch best wel wat gespecialiseerd geworden, met name in de keuze van de onderwerpen en de gasten. Bij die laatste groep gaat het echt om specialisten, zoals generaals over de oorlog in de Oekraïne, artsen over nieuwe kankertherapieën, maar ook misdaadverslaggevers over de MocoMaffia.

Maar er zijn nogal grote verschillen in de uitleg van het genre. Neem *Vandaag Inside*. Afgezet tegen *Op1* of *Jinek*, is dit tot een praatprogramma omgetoverd voetbalprogramma méér een relativiserende bespiegeling op de dagelijkse politieke en niet politieke onderwerpen, en is hoofdzakelijk opiniërend van aard. Zij bereiken een publiek dat *Op1* niet bereikt. Daarover straks meer.

Er heeft zich ook een evolutie onder de talkshows in Nederland voltrokken. Ze beginnen bijna allemaal een andere karakteristiek aan te nemen. Dat is goed voor het genre en voor de kijker, want zoals dat in de evolutie gaat, er vindt een natuurlijke selectie plaats van de kijkers: wie voelt zich het meest tot welke talkshow aangetrokken.

Maar zijn er ook overeenkomsten in die karakteristieken van de praatshows?

Jinek/Beau en *Op1* lijken nog het meest op elkaar. Ze kiezen vaak dezelfde onderwerpen, en putten dikwijls ook uit hetzelfde gastenbestand. *Jinek/Beau* hebben regelmatig ook nog de "verplichting" om een bepaald programma van de zender te promoten.

Een succesvolle talkshow is in het algemeen erg *personality* gedreven. Kijk naar Barend en van Dorp, Pauw en Witteman, Sonja Barend, Matthijs van Nieuwkerk, Koos Postema, en niet te vergeten Willem O' Duys (wie kent hem nog?). Deze persoonlijkheden waren er debet aan dat de talkshows zeer succesvol waren en hadden elk hun eigen publiek.

Hoe is eigenlijk OP1 tot stand gekomen?

Ik denk niet dat u allemaal precies de achtergronden kent van hoe het praatprogramma tot stand is gekomen. Het was een 'motje', uit nood geboren.

Eva Jinek kondigde op 20 september 2019 haar vertrek aan naar RTL. Dat sloeg toen best wel in als een bom. Bij de NPO waren we in de veronderstelling dat Eva bij ons zou blijven. U moet haar vertrek naar de commerciële absoluut niet als een verwijt richting Eva Jinek opvatten. Persoonlijk heb er ik alle begrip voor dat zij die keuze heeft gemaakt.

Maar tot overmaat van ramp besloot Jeroen Pauw, niet snel daarna, te stoppen met zijn talkshow. En toen begon het gedonder in de glazen: de redactieleden van Jinek/Pauw werden benaderd om de overstap te maken naar de talkshow van Jinek bij RTL. En er werden behoorlijke salarissen geboden.

De directie Video van de NPO sprong nog net niet uit het raam, maar er was zeker een mate van behoorlijke paniek te zien en te horen, ook bij de afzonderlijke omroepen. Hoe nu verder, was de *one million question*. Je verliest in één klap een zeer succesvolle talkshow, afwisselend gepresenteerd door Eva Jinek en Jeroen Pauw, als vlaggenschip van de publieke omroep.

Er waren nog maar een paar maanden te gaan, maar dan moest er wel een nieuwe talkshow als een feniks uit de as van Eva en Jeroen zijn herrezen. Iedereen moest aan de bak.

Er werd gekeken of er een presentator was die in de grote schoenen van Jinek en Pauw kon staan en, niet onbelangrijk, dat 5 dagen in de week op niveau kon volhouden. Kom daar maar eens om.

Al snel bleek dat de ideale presentator niet te vinden was. Dat was niet zo verwonderlijk. Presentatoren met de journalistieke statuur van Pauw, Jinek, Witteman, Matthijs van Nieuwkerk waren schaars, en zijn dat nog steeds.

Direct daarna kwam Frans Klein, directeur Video met het idee: verschillende omroepen gaan 5 dagen per week een eigen talkshow maken en elke omroep levert een presentatie-duo. Duo presentatie, zo was de gedachte, maakt minder kwetsbaar, en, als spin-off: met elke dag een andere insteek van de onderwerpen naar gelang de "kleur" van de omroep.

Iedere dag een ander geluid!

Iedereen in omroepeland maar ook daarbuiten dacht: dit gaat niet lukken. De meeste tv-recensenten waren op voorhand negatief over de opzet van de nieuwe dagelijkse talkshow OP1. Bert van de Veer en Angela de Jong liepen daarin voorop.

De kijker wil elke avond een vast gezicht op tv die de talkshow presenteert. Dat bleek volgens de criticasters al jaren een succesformule te zijn en daar moest je niet aankomen.

Maar ze kregen ongelijk. In de eerste 3 maanden scoorden we bijna elke avond beter dan *Jinek/Beau*. Toen daarna de coronapandemie uitbrak, en de honger naar nieuws erover, en

vooral deskundige uitleg over het virus, kijkers aan de buis deed kluisteren, scoorden we elke avond torenhoge kijkcijfers.

Uit de kijkcijfers blijkt dat bij heftig nieuws zoals met de coronapandemie, maar ook tijdens het uitbreken van de oorlog in de Oekraïne, er veel meer naar de Publieke Omroep wordt gekeken, met name naar het journaal en de talkshows. Hieruit blijkt dat Nederland afstemt op de Publieke Omroep ten tijde van rampen en oorlogen.

Wie bereiken we met onze talkshows op tv en nog veel belangrijker wie niet.

Nu kunnen we als omroepen wel snoeven over het onverwachte succes van OP1, in dit blokje van mijn betoog wil ik u even meenemen naar wat harde cijfers over het bereik van de diverse talkshows. Daarbij is de vraag aan de orde: wie bereiken we *wel* met onze talkshows op tv, en nog veel belangrijker, wie *niet*.

Er zijn heel veel cijfers en analyses over de diverse talkshow.

Ik ga u er een paar noemen.

De gemiddelde leeftijd van de kijker bij alle talkshows is 80% van de leeftijdsgroep 50+. Interessant is ook het percentage onder vrouwen dat naar een talkshow kijkt: dat is 51%.

Talkshows trekken in het algemeen relatief veel mensen aan die van zichzelf aangeven dat ze politiek geïnteresseerd zijn: 20% van de talkshowkijkers is *sterk* politiek geïnteresseerd.

Qua politiek voorkeur geldt dat PVV- en FvD-stemmers duidelijk in die cijfers *ondervertegenwoordigd* zijn. Dat is ook het geval met de CU, alleen in iets geringere mate. Dat geldt gek genoeg ook voor GroenLinks-stemmers. Terwijl Jesse Klaver toch regelmatig in diverse talkshows te horen is.

De politieke stromingen onder kijkers van talkshows die juist *oververtegenwoordigd* zijn, vind je bij CDA-stemmers, PvdA- D66- en VVD stemmers.

Extrapoleren we de voorkeur van kijkers naar hun leesgedrag van kranten - nu komt het – dan leest 33% van de VI-kijkers tenminste wekelijks *De Telegraaf* online, of op papier, en 30% van de VI-kijkers leest tenminste wekelijks het AD. Daarmee is VI de talkshow met de hoogste concentratie Telegraaf- en AD-lezers.

Volkscrant en *NRC* scoren bij deze kijkers laag, slechts 6%. Het zal u niet verbazen dat van alle VI-kijkers slechts 2% Trouw-lezer zijn.

Qua opleidingsniveau scoort *Hlf8* het laagst van alle talkshows: 29% is hier laagopgeleid (bij *K&S* is dat slechts 17% en bij *Jinek* en *Op1* 20%; bij *VI* 23%).

OP1 trekt relatief veel hoger-opgeleiden: 40% van alle *OP1*-kijkers is hoger-opgeleid.

Wat zeggen die cijfers u en mij ?

Waar ik me zorgen over maak bij o.a. *OP1* is, dat wij niet in staat zijn om de lager opgeleide kijkers te bereiken. Dit is al veel langer een probleem bij de NPO. Voor populaire programma's *Als boer zoekt vrouw*, *Heel Holland Bakt*, om maar een paar succesnummers te noemen, geldt dit veel minder. Maar als het om journalistieke, informerende en duidende programma's - lees talkshows gaat - is het bereik onder deze groep erg laag.

Ongeveer 8 jaar geleden noemden wij deze groep in NPO-onderzoeken *De Maatschappelijk Teleurgestelde*. Ik erken dat onder hoger opgeleide ook *Maatschappelijk Teleurgestelde* zitten, maar deze groep is het grootst onder lager opgeleide.

We mogen deze term van de NPO niet meer gebruiken, maar volgens mij dekt deze term wel degelijk de lading.

Het rapport van Josse de Voogd en Rene Cuperus "Atlas van Afgehaakt Nederland" is daar klip en klaar over.

De onderzoekers Cuperus en de Voogd verkennen in hun rapport hoe maatschappelijke verschillen tussen mensen neerslaan op de 'electorale kaart' van Nederland. Ze laten zien hoe, vaak gestapelde, verschillen in opleidingsniveau, inkomen en gezondheid, zich vertalen in sociaal-culturele voorkeuren en politieke keuzes en hoe die over het land zijn verdeeld.

Feitelijk, of het gevoel hebben dat je de gangbare levensstandaard niet meer kan veroorloven, kan ertoe leiden dat mensen 'afhaken' van het traditionele bestel. Ze hebben minder vertrouwen in de politiek, stemmen niet (meer) of kiezen voor, wat de auteurs noemen, 'buitenstaanderspartijen' aan de flanken.

Cuperus en De Voogd willen met hun publicatie bijdragen aan het debat over maatschappelijke en regionale verschillen. Volgens hen is het nodig om te begrijpen wat polarisatie langs nieuwe scheidslijnen kan temperen.

Ik kan dit verhelderende rapport bij u van harte aanbevelen.

Wie de uitkomsten van dat rapport tot zich laat doordringen, kan niet verbaasd zijn over de toelating van *Ongehoord Nederland* tot het bestel. In eerste instantie was ik niet tegen de komst van deze nieuwe aspirant omroep. Er zijn in Nederland veel mensen die zich 'Ongehoord' voelen, die de politiek niet meer vertrouwen en die geen fiducia hebben in de Publieke Omroep.

Maar niet alleen de leden en kijkers van *Ongehoord Nederland* hebben het geloof verloren in politici en de instituties als probleemoplossers. Het algemeen wantrouwen tegen 'Den Haag' reikt naar mijn oordeel veel verder. De kloof tussen burgers, en dus kijkers, luisteraars en krantenlezers, en de overheid, is het afgelopen decennium alleen maar gegroeid, zo blijkt uit tal van onderzoeken. Daardoor dreigt een tweedeling in de samenleving, die, zo vrees is, er de facto al is.

Maar het zou toch al te gratis zijn als alleen politieke beleidsmakers, wetgever en kabinetten, daarvoor zijn te blameren. De media speelt ook zijn rol daarin. Waarom lukt het

ons, de Publieke Omroep, maar niet om die 'niet gehoorde' groep te bereiken met onze programma's? Zeker als het gaat om onze talkshows, en andere informatieve programma's.

Dat *Ongehoord Nederland* andere politieke en maatschappelijke standpunten inneemt dan de doorsnee-media, is geoorloofd, als ze daarmee maar binnen de wet blijven en zich aan de andere regels houden waaraan elke omroep juridisch is gebonden.

Het is zelfs goed als omroepen ideologisch van elkaar verschillen. Zij, *Ongehoord Nederland* denken anders over de oorlog in de Oekraïne, over de bestrijding van corona, over behoud van de Nederlandse Cultuur.

De externe pluriformiteit, vormgegeven door de verschillende omroepen is één van de bakens waar het Publieke Bestel op stuurt. Ik ben daar een groot voorstander van. Bij het BBC-model dat sommige zien als het onvolprezen model voor de Publieke Omroep in Nederland, komen verschillende meningen en opinies in het gedrang en neemt de politieke druk toe.

Maar helaas voor de pluriformiteit heeft *Ongehoord Nederland* zichzelf in de voet geschoten. Dat is u niet ontgaan. Met de toetreding tot het Publieke Bestel heeft deze nieuwe loot aan de omroepboom, net als alle andere omroepen, de Journalistieke Code NPO moeten onderschrijven, maar hebben zich daar niet aan gehouden.

Daags na die bewuste uitzending met dat racisme-item heb ik in *Spreekbuis* daar afstand van genomen en de nieuwkomer verweten dat zij zichzelf hiermee heeft gediskwalificeerd. Het eindoordeel of deze aspirant-omroep nog mag blijven, is nu aan het Commissariaat voor de Media en de minister.

Dat het allemaal zo is gelopen, betreur ik. Er is geen reden voor een juichstemming. Want wat je ook verder van *Ongehoord Nederland* mag vinden, deze aspirant-omroep had een rol van betekenis binnen het omroepbestel kunnen spelen. Maar ik vrees dat *Ongehoord Nederland* die kans heeft verspeeld.

Niettemin blijf ik vinden dat we als publieke omroep een taak hebben om ook de mensen die teleurgesteld zijn met een talkshow een podium te geven. Maar we zijn er tot op heden niet in geslaagd dat waar te maken.

Talkshow en politiek.

Over de relatie tussen de politiek en talkshows valt eveneens veel te zeggen. Laat ik beginnen met een korte bocht: politici zijn naar mijn mening alleen maar aan tafel welkom, als daar tegenover ook iemand zit die het hartgrondig oneens is met de politicus, of op zijn minst steekhoudende kritiek heeft op zijn of haar beleid.

Nu krijg ik toch af en toe het gevoel dat politici de talkshow gebruiken als "zendtijd voor politieke partijen". Woordvoerders benaderen maar al te graag redacties dat een minister of kamerlid graag naar de talkshow wil komen, want, zo luidt dan de verleiding, de

bewindspersoon of het kamerlid is bereid opening van zaken te geven over een belangrijk politiek onderwerp dat dan speelt.

Maar vaak blijkt dat het niet duidelijk is wat de politicus nu eigenlijk wil komen vertellen. En over welk onderwerp het precies zal gaan. Ook kan het voorkomen dat een woordvoerder bedingt dat bepaalde vragen niet gesteld mogen worden, vanwege het heikele karakter en de bonje daarover met het parlement, of in het kabinet, die nog gesust moet worden.

Ik vind dat er, zeker bij politici, voor een gesprek in een talkshow geen voorwaarden vooraf gesteld mogen worden. Alles mag worden gevraagd en de politicus gaat zelf over de antwoorden.

Hoe politieke partijen en kabinetsleden het podium van de talkshow het liefst gebruiken - om het woord misbruik maar niet in de mond te nemen - heeft Peter Kee, toen parlementair redacteur bij Pauw & Witteman, in zijn boek "Het briefje van Bleeker" treffend verwoord:

Politici komen graag bij ons, maar niet altijd op het moment dat wij dat willen. Wij willen een bewindspersoon het liefst ontvangen als er gedoe is op diens dossier; de politicus wil graag komen als er geen vuiltje aan de lucht is en hij zijn eigen boodschap kan verkondigen.'

Einde citaat.

Ik mis bij de huidige talkshows in Nederland het soms ongemakkelijke, onhandige optreden van politici. Dat het schuurt en je als kijker een oordeel kan vellen over het optreden van de politicus die er even niet uitkomt of in raadsels begint te spreken. Ik vind ons nu te braaf, te beleefd en te weinig confronterend. De bewindslieden worden bij wijze van spreken nog net niet met 'excellentie' aangesproken.

Ik zou graag zien dat wekelijks een minister of staatssecretaris zijn of haar beleid komt uitleggen en dat dan niet de 'usual suspects' aan tafel zitten maar de gewone burger die de gevolgen van het beleid aan den lijve ondervindt en daar dan met de minister, de staatssecretaris, of met een Kamerlid over in discussie gaat.

Kees Boonman zegt daarover:

'Veel ministers hebben er geen enkele moeite mee in een talkshow met criminelen of ongeletterden aan tafel te zitten. In een programma als Tros Kamerbreed (heel jammer dat dit programma niet meer bestaat) zijn ze opeens heel principieel en weigeren vaak met Kamerleden in een uitzending te zitten. Dat vinden ze niet chic want een discussie tussen een Kamerlid en de minister hoort thuis in het parlement. Flauwekul natuurlijk en bovenal hypocriet.' Einde citaat

Zo is het maar net.

Het is toch van de zotte dat een minister een discussie met een parlementariër op televisie of radio uit de weg gaat om die door Boonman genoemde drogredenen.

Een stuitend voorbeeld daarvan speelde zich afgelopen maandagavond af toen Pieter Omtzigt in het programma *Radar* over de pensioenwet niet in discussie mocht gaan met minister Schouten. Zij kwam pas in beeld toen het Kamerlid tijdens een instart van een filmpje van tafel was opgestapt.

Na de uitzending werd Omtzigt hierover bevestigd. *'Ministers gaan in de media nooit met je in debat en dat is heel raar'*, legde hij uit. Volgens het Kamerlid is er geen regel die een bewindspersoon verbiedt om buiten het parlement met een volksvertegenwoordiger in discussie te gaan, maar ministers en staatssecretarissen houden niet van een gelijk speelveld in zo'n televisieprogramma, aldus Omtzigt.

Ik vind dat in hoge mate van dedain getuigen voor volksvertegenwoordigers en een gedraging die volstrekt ongepast is in een democratie.

Voor het journaal ligt naar mijn mening nog een grote opdracht te wachten om die bewindslieden van die smetvrees voor een debat met Kamerleden op televisie, radio en in kranten te genezen. Volgens mij moet je dan beginnen bij hun woordvoerders en die mannetjes- en vrouwtjes-makers. Zij dragen deze 'ziekte' aan bewindspersonen over.

Politici zouden er **juist** van overtuigd moeten zijn dat een goede discussie in een talkshow met Kamerleden en deskundigen uit het veld over hun dossier ook positief kan uitwerken. Niemand zit te wachten op een praatje voor de vaak en draagt zeker niet bij aan het herstel van het verloren vertrouwen in de politiek bij de kiezers.

Daarom, het is aan redacties om hiermee aan de slag te gaan. Mensen als Peter Kee en Kees Boonman, zijn essentieel voor een redactie. Zij zijn door hun netwerk in staat gebleken – spindoctors en woordvoerders - belangrijke politici aan tafel te krijgen. Spraakmakende gesprekken waren het gevolg van hun inspanningen. Maar om de kans te vergroten dat het die kant uitgaat, is het een absolute noodzaak dat de op de politieke redacties van de talkshows met ervaren parlementaire journalisten wordt versterkt.

Ik gun elke talkshowredactie een Peter Kee of een Kees Boonman.

Wanneer ik een kritische noten uitdeel, mag u van mij verwachten voorbeelden te geven van uitzendingen: wat was goed en wat was niet goed ?

Het is misschien best wel gevaarlijk voor mij om hier uitspraken over te doen. Maar Jos en Remco hebben mij vriendelijk doch dringend verzocht dit toch te behandelen. Elke talkshow heeft sterke uitzendingen verzorgd, maar soms was het ook bedroevend slecht.

Het uitnodigingsbeleid is mijns inziens best wel toe aan een update.

Een voorbeeld: het lijkt erop dat bij een bepaald onderwerp gelijk gedacht wordt aan vaak, en dus naar mijn mening te snel, dezelfde duidende gasten. Af en toe heb ik het idee dat het Instituut Clingendael een kantoor heeft bij de redactie van OP1.

Neem de generaals die regelmatig aanschuiven om de successen en de verliezen op het slagveld in de Oekraïne te verhelderen. Elke talkshow heeft zijn eigen generaal. Misschien

overdrijf ik wat, maar ik wil hier alleen maar mee zeggen dat ik als kijker verrast wil worden. Als ik steeds dezelfde gezichten zie kan dit leiden tot zap-gedrag.

Maar het kan erger. Veel erger. Een uitzending waar veel over te doen is geweest, is de OP1 uitzending in Ter Appel. Het is absoluut niet mijn bedoeling om de collega's van de EO te schofferen, maar deze uitzending had niet in die setting mogen plaatsvinden, waar toen, met alle goede bedoelingen, voor was gekozen.

De aanleiding om aandacht te vragen voor de vele vluchtelingen die toen nachten buiten moesten doorbrengen was zeker legitiem. Alleen die tafel had er niet mogen staan. Het was ronduit beschamend om alle hotemetoten daar aan tafel te zien, en toekijkende vluchtelingen achter de hekken. Het was veel beter geweest om te kiezen voor de reportagevorm in plaats van die tafel.

De intentie van de EO was zuiver. Maar waarom was er niet gekozen om ook **met** de vluchtelingen hierover te praten, in plaats van het alleen **over** hen te hebben. Dan was er nog een rechtvaardigingsgrond voor die keuze geweest.

Laten we even kijken naar een kort fragment van deze uitzending.

Kortom, die verhuizing naar Ter Apel voegde niets toe aan het thema-onderwerp van die avond. Deze aflevering van OP1 had ook in de studio van Hilversum kunnen worden uitgezonden.

EO-hoofdredacteur Bertus Tichelaar reageerde later in het AD op de uitzending en kritiek. *"Dat er 's avonds mensen bij het hek gaan staan, hadden we niet verwacht. Dat het zo in beeld zou komen, was niet de bedoeling. Maar het is een risico en dat dit kan gebeuren."* Einde citaat.

Mijn stelling is dan ook dat een talkshow tafel nooit kan staan bij ongelukken en rampen

Maar nu hoor ik sommige van u denken: wacht even Slagter ben jij ook niet naar Valkenburg gegaan met een talkshowtafel toen daar een grote overstroming had plaats gevonden .

Ja, de ramp was op 15-16 juli 2022. Wij zijn daar een maand later, op 18 augustus, naar toegegaan om een inzamelingsactie voor de slachtoffers op touw te zetten. De woest stromende Geul was toen weer een rustig kabbelend riviertje waar het water ongeveer 20 cm hoog stond.

Die actie was een groot succes. MAX heeft toen 2 miljoen euro opgehaald.

Ergernissen

Rampen en andere hypes kunnen sensationele televisie opleveren, maar mijn pleidooi staat dat daarmee in talkshows prudent moet worden omgegaan. Maar loop je dan niet de kans als dagelijkse praatshow de poedelprijs voor saaiheid te krijgen?

In een artikel van de Volkskrant – van 27 september 2021 - kopte de krant:
De meeste talkshows, zeker die van de Publieke Omroep zijn dodelijk saai en sfeerloos.

Verslaggever Menno van Dongen beschreef in dat artikel de manco's aan de programma's, die hij de tien plagen van de talkshow noemde.

Ik onderschrijf een aantal van deze plagen en neem er een paar met u door.

Zijn de praattafels saai?

Programmamaker Hanneke Groenteman (83) weet wel wat het probleem is: *'De meeste talkshows, zeker die van de publieke omroep, zijn dodelijk saai en sfeerloos'*, meent ze. En vervolgt: *'Ik word er hangerig van, het is alsof je kijkt naar een kringverjaardag. Ik mis – laat ik het vermaledijde woord maar gebruiken – gezelligheid aan die tafels*, zegt zij in dat artikel.

Ik ben het niet helemaal met haar eens. Het is zeker niet altijd saai, maar het kan en mag ook af en toe wel wat vrolijker. Ook een "zwaar onderwerp" hoeft per se niet zwaar bij de kijker op de maag te vallen. Het hangt vooral van de presentatie en de gasten af of dat onderwerp licht te verteren is.

Ik constateer dat de balans daartussen soms zoek is.

Een talkshow moet per definitie altijd informatief zijn, met een journalistieke aanpak, maar het is in mijn zienswijze geen vloeken in de kerk als de talkshows ook wat infotainment of zelfs entertainment bevatten. Het is maar hoe je het verpakt, doseert en er een goed moment voor uitzoekt in het programma.

Zo'n moment is naar mijn idee aan het einde van een talkshow dat ik altijd zou afsluiten met een luchtig onderwerp. Dat kan ook muziek zijn. Uiteindelijk willen we toch ook dat onze kijker goed slaapt?

Gordon was een graag geziene gast in de *Talkshow Pauw*. Nu ik dit zeg besef ik dat de kans groot is dat Gordon nu het vliegtuig pakt naar Amsterdam. Gordon als je kijkt dit bedoel ik niet. Hoe je er ook over denkt, hij bracht wel gezelligheid aan tafel.

Waar hij om gaat is, dat wat je met de onderwerpen in de uitzending hebt beoogd, ook beklijven, bij wijze van spreken de volgende dag het gesprek zijn bij de koffieautomaat.

Maar het oog wil ook wat. Het decor van *OP1* is mij al geruime tijd een doorn in het oog. Saaiheid voert de boventoon. Regelmatig komt er op de achtergrond een paars gordijn in beeld. Ik moet dan altijd denken: welke overledene ligt daar vanavond achter.

Het decor van de andere talkshows ziet er veel frisser en vrolijker uit. Laat *OP1* daar eens een voorbeeld aan nemen.

Een ander veel gehoord klacht is: Alles lijkt op elkaar.

Helaas is dit vaak het geval. Het zou beter zijn als redacties van talkshows, zeker bij de Publieke Omroep, met elkaar afstemmen welke onderwerpen zij in de uitzending hebben om doublures te voorkomen. Of dat gaat lukken, de competitieve scoringsdrift viert hoogtij.

Bij echt belangrijk nieuws gaat deze vlieger niet op. De kijker verwacht van de talkshow waarnaar zij of hij kijkt, dat dit spraakmakende nieuwsonderwerp zal worden behandeld.

Om deze vorm van saaiheid tegen te gaan mogen de onderwerpen en gasten wel eens wat diverser zijn, en nog belangrijker, maak op de redacties er een vaste regel van de regio's in Nederland bij de keuzes van de onderwerpen te betrekken.

Aan 'Grachtengordel tv' heb ik, plat gezegd, de schurft. Daar is geen behoefte aan.

Ik denk dat ik vast niet die enige ben die zich ergert als er teveel onderwerpen in een talkshow zijn gepropt. Vier, vijf en zelfs zes onderwerpen zijn geen uitzondering. Het ergerlijke is vooral als de presentator door de regie in het oor getoeterd krijgt: '*afronden, afronden*'. Niet alleen de gast en presentator blijven soms zichtbaar gefrustreerd achter, maar ook de kijker.

Ik ben een groot voorstander dat we dit reduceren naar 3 onderwerpen. Dan is er aan het eind tenminste nog wel ruimte voor muziek of een ander luchtig optreden. Te veel onderwerpen maakt dat je het onderwerp niet goed kan behandelen.

Ook ben ik er een groot voorstander van om talkshow te thematiseren. Één onderwerp ! Ik laat u zo een mooi fragment zien.

Hoop

Tot slot. Er valt nog veel te zeggen over de talkshows in Nederland. In deze lezing heb ik me hoofdzakelijk beperkt tot *OP1*. - een talkshow die het goed doet - en omdat ik daar het meest bij betrokken ben.

Er gaat veel goed, maar het kan ook beter. Het besef moet er dus bij de redacties altijd zijn dat we talkshows maken voor het publiek, voor de huiskamer. En niet voor onszelf. De kijkers zitten bij wijze van spreken in onze uitzending ook rondom de tafel.

Daarbij mag niet onvermeld blijven dat redacties van de diverse talkshows zich elke dag een slag in het rond werken om 's avonds weer een spraakmakende tafel met tot de verbeelding sprekende gasten en goede onderwerpen te presenteren. Ik geef het je te doen.

En wij, of we nu televisierecensent zijn, redacteur met het mediabeleid in de portefeuille, programmamaker, omroepdirecteur of genrecoördinator, moeten ons beseffen dat een talkshow van groot belang is voor het functioneren van de democratie en bijdraagt aan de overdracht van kennis.

De profeet Hosea waarschuwde al een paar duizend jaar geleden voor het gevaar dat gebrek aan kennis een samenleving kan ontwrichten. In Hosea 4 vers 6 zegt deze ziener: '*Mijn volk*

gaat verloren omdat het zonder kennis is'. U hoort het, mijn gereformeerde wortels zijn nog niet verdord.

Mede ook om die reden mogen we mogen ons gelukkig prijzen dat er zoveel talkshows zijn op de Nederlandse televisie. Pluriform, voor elk wat wils. Dat we in Nederland er de meeste van hebben van allemaal, komt omdat we nieuwsgierig zijn, overal een mening over hebben, waarvan we denken dat die er toe doet.

Van Johan Derksen tot aan Thijs van den Brink.

Mediahistoricus Huub Wijfjes zegt daarover:

'We hebben van oudsher een cultuur van meningsverschillen. Dat type talkshow is kenmerkend voor de Nederlandse Cultuur. Dat zal waarschijnlijk komen door onze verzuilde geschiedenis. Door een diverse publieke omroep, laten we verschillende kanten zien. We mogen best trotser zijn op onze talkshows dan we nu zijn'

Ik wil afsluiten met een fragment uit de uitzending van *Pauw* van 8 november 2017. De hele uitzending was gewijd aan de ziekte dementie. Te gast was o.a. Louis van Dijk die leed aan Alzheimer. Tijdens zijn ziekte schreef het prachtige pianostuk *Hoop*.

Instart

Er is altijd hoop.

Dank u wel voor uw aandacht.

